

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор ЗПО «ДІТК»

Олександр СТРИЛЕЦЬ

31.08.2026 р.

ПОСВІДЧЕНО

Заступник директора з навчально-методичної роботи ЗПО «ДІТК»

Сергій ГОРДІЄНКО

31.08.2026 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ОСНОВИ ФІЛОСОФСЬКИХ ЗНАНЬ»

Рівень освіти: Фахова передвища освіта (ОПС «Фаховий молодший бакалавр»)

Галузь знань: 13 Механічна інженерія

Спеціальність: 131 Прикладна механіка

Освітньо-професійна програма: Прикладна механіка (або відповідна ОПП закладу)

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Детальна характеристика дисципліни
Кількість кредитів ЄКТС	5 кредитів
Загальна кількість годин	150 годин
Рік підготовки (курс)	I курс
Семестри викладання	1 семестр
Аудиторні години (лекції)	18 годин (1 семестр: 18 год. / 9 пар)
Аудиторні години (семінарські/практичні)	54 години (1 семестр: 54 год. / 27 пар)
Самостійна робота здобувача освіти (СРС)	48 годин (1 семестр: 48 год.)
Підготовка до проходження контрольних заходів	30 годин (1 семестр: 30 год.) (аудиторна підготовка до проведення екзамену)
Форма підсумкового контролю	Екзамен (1 семестр)

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Мета: Формування у здобувачів фахової передвищої освіти світоглядно-аналітичної бази для розуміння сучасних цивілізаційних процесів, філософії техніки, розвитку критичного інженерного мислення, професійної етики та психологічної стійкості майбутнього фахівця з прикладної механіки та механічної інженерії.

Спеціальна мета (адаптаційна): Використання філософського інструментарію (логотерапія, стоїцизм, екзистенціалізм) для смислоутворення, м'якої соціалізації та психологічної підтримки дорослих слухачів, ветеранів, учасників бойових дій та осіб, постраждалих від наслідків війни, в контексті їхньої майбутньої взаємодії у виробничих механоскладальних колективах та процесах індустріального відновлення.

Основні завдання:

- Опанування базового категоріального апарату філософії для цілісного осмислення реальності, феномену машинної цивілізації та ролі механічної інженерії у формуванні безпечного і технологічно розвиненого суспільства.
- Аналіз соціальних, екологічних та етичних наслідків технологічного прогресу в галузі прикладної механіки (зокрема, роботизації виробництва, впровадження систем CAD/CAM/CAE, автоматизації та витіснення ручної праці).
- Формування навичок розпізнавання інформаційних маніпуляцій, ПІСО та когнітивних упереджень в епоху постправди, що є критично необхідним під час роботи з технічною документацією, стандартами взаємозамінності та специфікаціями обладнання.
- Розвиток професійної етики техника-механіка: осмислення меж відповідальності фахівця за надійність, довговічність та безпеку експлуатації механізмів, машин і апаратів, а також формування свідомості щодо екологічного імперативу (ресурсозбереження, переробка металів, утилізація мастил).

5. Формування громадянської свідомості, заснованої на європейських цінностях, правах людини, верховенстві права, з акцентом на культурі безпеки праці на машинобудівних виробництвах.
6. Розвиток навичок ведення аргументованої дискусії, етичної комунікації та культури діалогу в інклюзивному колективі підприємства, де взаємодіють молодь та особи з бойовим досвідом.
7. Сприяння психологічній реабілітації та розвитку резильєнтності через філософську рефлексію.

3. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

3.1. Нормативні документи, на основі яких розроблена програма:

1. Закон України «Про фахову передвищу освіту».
2. Закон України «Про освіту».
3. Положення про організацію освітнього процесу в ЗПО «ДПТК».
4. Стандарт фахової передвищої освіти освітньо-професійного ступеня фаховий молодший бакалавр галузі знань 13 Механічна інженерія спеціальності 131 Прикладна механіка. Затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 30.11.2021 р. № 1284.
5. Освітньо-професійна програма відповідного напрямку.
6. Розпорядження КМУ № 366-р від 14.04.2021 р «Про схвалення Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року».

3.2. Вимоги до кандидатів на підготовку

- **Освітній рівень:** Наявність повної (базової) загальної середньої освіти або диплома кваліфікованого робітника.
- **Категорія слухачів:** особи віком 15-22 роки, а також дорослі здобувачі освіти, ветерани та учасники бойових дій.
- **Спеціальні вимоги:** Готовність до діалогу, повага до мультикультурного та інклюзивного середовища коледжу.

3.3. Етапи підготовки

Підготовка здійснюється протягом одного навчального семестру і поділяється на такі етапи:

- **Етап 1:** Історико-світоглядний (Модулі 1-2). Вивчення історії ідей, онтології простору-часу та формування навичок критичного інженерного мислення (гносеологія, логіка в технічних вимірюваннях).
- **Етап II:** Соціально-етичний (Модулі 3-4). Осмислення місця людини в індустріальному середовищі, філософія техніки і машин, професійна етика механіка, екологічний імператив. Завершується етап складанням Екзамену.

3.4. Кваліфікаційні вимоги до слухачів, які пройшли підготовку з дисципліни

Успішне проходження підготовки з дисципліни передбачає, що здобувач освіти набув необхідного рівня світоглядної, етичної та комунікативної зрілості, яка доповнює його технічні навички і є обов'язковою для фахівця з прикладної механіки.

Слухач повинен **ЗНАТИ:**

- Ключові етапи розвитку філософської думки, розуміти їхній вплив на еволюцію науки, техніки і формування сучасної концепції автоматизованого та роботизованого виробництва.
- Основи теорії пізнання (гносеології), правила формальної логіки та критерії істини, необхідні для об'єктивного аналізу технологічної інформації, стандартів взаємозамінності та специфікацій.
- Сутність феномену техносфери, філософські аспекти розвитку Індустрії 4.0 та основи екологічної етики (зокрема, проблематику ресурсозбереження та життєвого циклу деталей машин).
- Етичні стандарти професійної діяльності інженера-механіка: межі відповідальності під час розрахунків на міцність, виготовлення, експлуатації та ремонту технологічного устаткування.

Слухач повинен **ВМІТИ:**

- Застосовувати навички критичного мислення для фактчекінгу інноваційних матеріалів і технологій, виявлення когнітивних упереджень та протидії маніпуляціям у технічній сфері.

- Аналізувати та самостійно розв'язувати професійно-етичні дилеми (наприклад, знаходити баланс між економією на матеріалах та безумовним забезпеченням безвідмовності і безпеки механічних систем).
- Вести аргументовану дискусію, чітко формулювати думку та толерантно сприймати альтернативні погляди в інтегрованих робочих колективах цехів або конструкторських бюро.
- Застосовувати методи саморефлексії (на базі принципів стоїцизму чи логотерапії) для збереження стресостійкості в умовах інтенсивного виробництва.

Слухач повинен **ВОЛОДІТИ (сформовані світоглядні компетентності):**

- **Комунікативною емпатією:** здатністю до етичного спілкування, що базується на принципах trauma-informed підходу, з повагою до психологічних кордонів колег у виробничому середовищі.
- **Професійною відповідальністю:** глибоким усвідомленням соціальних та безпекових наслідків своїх рішень під час контролю якості продукції машинобудівних виробництв.
- **Світоглядною орієнтацією на безпеку життя:** філософським розумінням вимог охорони праці не як формальності, а як вищого прояву цінності людського буття.

4. КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Вивчення дисципліни «Основи філософських знань» безпосередньо забезпечує набуття здобувачами освіти визначених Стандартом 131 «Прикладна механіка» (Наказ МОН № 1284) загальних (ЗК), спеціальних (СК) компетентностей та досягнення програмних результатів навчання (РН).

4.1. Загальні компетентності (ЗК), що формуються дисципліною

- **ЗК 1.** Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини та громадянина в Україні.
- **ЗК 2.** Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство.
- **ЗК 3.** Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово (через культуру аргументованого діалогу та дебатів).
- **ЗК 7.** Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях (розв'язання етико-виробничих дилем).
- **ЗК 8.** Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності (через філософське осмислення техніки).

4.2. Спеціальні компетентності (СК), яким сприяє дисципліна

- **СК 6.** Здатність описувати та класифікувати технічні об'єкти та процеси, що ґрунтуються на знаннях та розумінні основних механічних теорій та практик (через ґносеологію і логіку).
- **СК 15.** Здатність організовувати роботу відповідно до вимог охорони праці, безпеки життєдіяльності та охорони довкілля (через формування екологічного імперативу та етики відповідальності).

4.3. Програмні результати навчання (РН)

- **РН 9.** Застосовувати знання з основ охорони праці, безпеки життєдіяльності та охорони навколишнього середовища в професійній діяльності (формування ціннісного підходу до життя).
- **РН 10.** Вільно спілкуватися усно і письмово державною мовою, що включає знання спеціальної термінології та навички міжособистісного спілкування (емпатія в колективі).
- **РН 11.** Збирати потрібну наукову і технічну інформацію з доступних джерел... та застосовувати її для вирішення завдань у галузі прикладної механіки (навички фактчекінгу).

4.4. Матриця відповідності програмних результатів навчання (РН) дисципліни компетентностям (ЗК, СК)

Програмні результати навчання (РН) / Компетентності	ЗК 1	ЗК 2	ЗК 3	ЗК 7	ЗК 8	СК 6	СК 15
РН 9. Охорона праці, безпека життєдіяльності, довкілля	+	+		+			+

РН 10. Спілкування, навички міжособистісної взаємодії	+		+	+			
РН 11. Збір і аналіз технічної інформації (фактчекінг)		+		+	+	+	

5. НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН КУРСУ

5.1. Розрахунок навчального часу

Вид навчальної роботи	Кількість годин	% від загального обсягу
УСЬОГО за курсом (5 кредитів ЄКТС)	150	100%
Аудиторні заняття (всього)	72	48%
<i>з них: Лекції</i>	18	12%
<i>з них: Семінарські заняття (практичні)</i>	54	36%
Самостійна робота здобувача освіти (СРС)	48	32%
Підготовка до проходження контрольних заходів (аудиторна підготовка до проведення екзамену)	30	20%

5.2. Розподіл навчальних годин за модулями (викладання парами по 2 години)

(Увага: 18 годин лекцій = 9 лекційних пар; 54 години семінарів = 27 семінарських пар)

№	Назва модуля, лекцій та семінарських занять	Всього (год)	Лекції (год)	Семінари (год)	СРС (год)
I	Змістовий модуль 1. Історико-філософський вступ	34	4	16	14
1.1	Лекція 1. Філософія як тип світогляду. Антична філософія від міфу до логосу. Зародження механіки (від Архімеда до Арістотеля).	2	2	-	-
1.2	Лекція 2. Філософія Нового часу (Р. Декарт, Ф. Бекон). Механістична картина світу. Сучасна та українська філософія (Г. Сковорода, В. Вернадський).	2	2	-	-
1.3	Семінари 1-8 (Цикл 1). Розгорнуте опрацювання історичних типів світогляду. Атомізм як онтологічне підґрунтя матеріалознавства. Стоїцизм (Марк Аврелій, Сенека) як інструмент формування психологічної резильєнтності в кризових умовах (стрес на виробництві). Екзистенціалізм (проблема свободи та відповідальності). Вчення В. Вернадського про ноосферу.	16	-	16	14
II	Змістовий модуль 2. Буття, свідомість, пізнання	26	4	12	10
2.1	Лекція 3. Онтологія. Вчення про буття. Матерія, простір і час крізь призму фізики. Свідомість та інтелектуалізація праці (штучний інтелект у виробництві).	2	2	-	-
2.2	Лекція 4. Гносеологія (теорія пізнання) та логіка. Методологія науково-технічного пізнання в механіці (експеримент, моделювання).	2	2	-	-
2.3	Семінари 9-14 (Цикл 2). Синергетика при проєктуванні механічних систем. Філософські аспекти систем CAD/CAM/CAE. Критичне мислення механіка. Протидія логічним маніпуляціям (ІПСО), фактчекінг інноваційних	12	-	12	10

	матеріалів і сплавів. Роль ідеалізації в розрахунках на міцність.				
ІІІ	Змістовий модуль 3. Філософія людини та суспільства	26	4	12	10
3.1	Лекція 5. Філософська антропологія та соціальна філософія. Біосоціальна природа. Суспільство як система. Людина в індустріальному світі.	2	2	-	-
3.2	Лекція 6. Філософія культури і цивілізації. Філософія історії. Проблеми сенсу історичного процесу, війни та миру.	2	2	-	-
3.3	Семінари 15-20 (Цикл 3). Екзистенційні виміри людського буття. Логотерапія В. Франкла (психологічна реабілітація ветеранів через працю на виробництві). Громадянське суспільство та соціальна відповідальність промислових корпорацій. Моральні аспекти відновлення промисловості. Етика діалогу в інтегрованих бригадах механоскладальних цехів.	12	-	12	10
ІV	Змістовий модуль 4. Філософія науки, техніки та етика інженера	34	6	14	14
4.1	Лекція 7. Феномен техніки: філософський вимір. Структура технічної сфери, еволюція машин і механізмів від ремісничих знарядь до систем ЧПК.	2	2	-	-
4.2	Лекція 8. Взаємозв'язок науки і техніки. НТР та її наслідки. Специфіка технічного знання в прикладній механіці.	2	2	-	-
4.3	Лекція 9. Етика технічної діяльності інженера-механіка. Глобальні проблеми людства та екологічний імператив у промисловості.	2	2	-	-
4.4	Семінари 21-27 (Цикл 4). Осмислення сутності машини (Е. Капп, П. Енгельмейер). Соціальні наслідки роботизації. Аналіз життєвого циклу технічних об'єктів. Корпоративна відповідальність: етичний конфлікт між здешевленням виробництва та безпекою обладнання (заплановане старіння). Екологічний імператив: ресурсозбереження та відповідальна утилізація відходів металообробки.	14	-	14	14
V	Підготовка до проходження контрольних заходів (аудиторна підготовка до екзамену)	30	-	-	-
5.1	Практичні та консультаційні сесії для підготовки до екзамену. Систематизація знань з історії філософської та інженерно-механічної думки. Механістична картина світу. Логіка інженера для протидії когнітивним маніпуляціям. Соціальна філософія індустріального суспільства.	15	-	-	-
5.2	Практичний іспитовий тренінг. Моделювання розв'язання екзаменаційних професійно-етичних дилем (вибір матеріалів, режими	15	-	-	-

	обробки, охорона праці), фактчекінг проєктної документації та специфікацій.				
	РАЗОМ ЗА КУРСОМ:	150	18	54	48

(Примітка: 72 год. аудиторних (18 год. лекцій + 54 год. семінарів) + 48 год. СРС + 30 год. підготовки = 150 годин загалом).

5.3. Самостійна робота здобувачів освіти (СРС) Самостійна робота (загальним обсягом 48 годин) забезпечує поглиблене вивчення матеріалу, розвиток аналітичних навичок та здатності застосовувати філософські і науково-технічні концепції під час розв'язання фахових задач прикладної механіки.

Напрями самостійної роботи	Години	Форма контролю
1. Робота з першоджерелами та конспектування базової літератури - Опрацювання філософії техніки Ернста Каппа (концепція «органопроєкції» - механізми як продовження органів людини). - Опрацювання тексту М. Гайдеггера «Питання про техніку» (феномен техніки як Поставу). - Вивчення текстів філософів-стоїків (Марк Аврелій, Сенека) для розуміння самовладання на шумному та стресовому виробництві. - Опрацювання ідей В. Вернадського про ноосферу та еволюцію біосфери під впливом машинобудування.	12	Перевірка конспектів, усне опитування на семінарських заняттях.
2. Аналітична робота / Фактчекінг в прикладній механіці - Застосування гносеологічних методів для оцінки достовірності реклами новітніх верстатів, інструментів або мастильних матеріалів. - Розпізнавання логічних помилок та протидія ПІСО щодо «вимирання професій через автоматизацію» або штучний інтелект у машинобудуванні.	10	Захист результатів фактчекінгу та аналітичних завдань на семінарах.
3. Підготовка есе / творчих проєктів з філософії техніки Підготовка аналітичного есе на одну з тем (на вибір):	14	Перевірка есе на антиплагіат, оцінювання логіки викладу та обґрунтованості філософської аргументації.

- «Етика інженера: моральна відповідальність за надійність деталей машин і наслідки "запланованого старіння"». - «Охорона праці як вищий прояв гуманізму на машинобудівному підприємстві». - «Екологічний імператив та безвідходні технології у металообробці». - «Вплив автоматизації (CAM/CAE систем) на професійне самовідчуття оператора верстатів з ЧПК».		
4. Підготовка до модульних контролів та підсумкового екзамену - Опанування базового категоріального апарату онтології (матерія, простір, час) та гносеології. - Повторення основних етапів історико-філософського процесу та етико-правових норм охорони праці. - Осмислення глобальних проблем людства та ролі механічної інженерії у їх вирішенні.	12	Модульне тестування (в LMS), результати відповідей на підсумковому екзамені.
РАЗОМ	48	

6. ПРОГРАМА КУРСУ (ДЕТАЛІЗАЦІЯ ЗМІСТУ)

Модуль 1. Історико-філософський вступ

Тема 1.1. Філософія як тип світогляду. Антична думка. Сутність світогляду, його структура та історичні типи. Специфіка філософського знання. Антична філософія: від міфу до логосу. Натурфілософія, атомізм (Демокріт) як онтологічне підґрунтя розуміння властивостей металів. Зародження механіки як науки (Архімед, Арістотель). Практичний акцент: Філософія стоїцизму (Епіктет, Сенека). Застосування принципів стоїцизму (автаркія, концепція фатуму) як інструменту управління емоціями та психологічної підтримки робітників.

Тема 1.2. Від Середньовіччя до сучасної думки. Теоцентризм Середньовіччя. Гуманізм та геній інженерної думки епохи Відродження (Леонардо да Вінчі). Філософія Нового часу: емпіризм (Ф. Бекон) та раціоналізм (Р. Декарт). Формування класичної механіки І. Ньютона та механістичної картини світу, що стала фундаментом кінематики і динаміки машин. Німецька класична та некласична філософія. Екзистенціалізм (відповідальність інженера у відчуженому техногенному просторі). Українська філософія: кордоцентризм, концепція «сродної праці» Г. Сковороди як основа свідомого вибору професії механіка.

Модуль 2. Буття та Пізнання (Онтологія і Гносеологія) Тема 2.1. Онтологія та проблема свідомості. Філософське вчення про буття. Формування поняття матерії. Рух, простір і час крізь призму фізики та теоретичної механіки. Синергетика як теорія самоорганізації складних механічних та виробничих систем. Свідомість як філософська проблема. Інтелектуалізація

праці: вплив систем штучного інтелекту, роботизації та засобів числового програмного керування (ЧПК) на свідомість і навички робітника. **Тема 2.2. Гносеологія та методологія науково-технічного пізнання.** Чуттєве та раціональне пізнання. Вчення про істину: об'єктивність і відносність у технічних вимірюваннях. Протидія когнітивним спотворенням. Логіка та фактчекінг інновацій у машинобудуванні. Рівні та форми наукового пізнання. Емпіричний рівень: вимірювання, контроль якості деталей, допуски і посадки. Теоретичний рівень: формалізація, моделювання (зокрема комп'ютерне за допомогою CAD/CAE систем), ідеалізація механічних процесів.

Модуль 3. Філософія людини та суспільства

Тема 3.1. Антропологія та соціальна філософія. Проблема людини в історії філософії. Біосоціальна природа. Сенс життя, свобода і відповідальність. Практичний акцент: Логотерапія В. Франкла для подолання ПТСР та реінтеграції ветеранів через включення в активні виробничі процеси відбудови. Суспільство як система. Індустріальне та постіндустріальне суспільство. Проблема відчуження праці на конвеєрному виробництві (К. Маркс) та шляхи її подолання.

Тема 3.2. Філософія культури, історії та моралі. Культура як специфічна соціальна реальність. Цінності в житті людини. Культура безпеки праці на виробництві. Проблеми сенсу історичного процесу. Філософія війни та миру. Моральні імперативи в умовах війни. Культура діалогу та адаптація ветеранів в інтегрованих бригадах складальних та механічних цехів, подолання стигматизації.

Модуль 4. Філософія науки, техніки і етика інженера (Профільний модуль) Тема 4.1.

Феномен техніки: філософський вимір. Джерела та еволюція поняття "техніка". Структура технічної сфери. Історичні етапи розвитку: знаряддя праці, прості механізми, парова машина, електропривод, верстати з ЧПК і роботизація. Філософські концепції техніки: «органопроєкція» Е. Каппа, інструментальна теорія П. Енгельмейєра, екзистенційне тлумачення М. Гайдеггера. **Тема 4.2. НТР та специфіка технічного знання.** Науково-технічна революція (НТР). Соціальні наслідки автоматизації виробничих процесів. Відмінність технікознавства від природничих наук. Синтетичний характер механічної інженерії. Життєвий цикл технічних об'єктів та інструментів: проєктування, виготовлення, експлуатація, ремонт, демонтаж і переробка. **Тема 4.3. Етика технічної діяльності та екологічний імператив.** Професійна етика сучасного фахівця з прикладної механіки. Зростання моральної відповідальності за надійність деталей машин, безпеку конструкцій та наслідки свідомого закладання браку чи зменшення ресурсу ("заплановане старіння"). Екологічна криза. Формування етики довкілля на підприємстві. Концепція сталого розвитку. Відповідальність за утилізацію мастильно-охолоджувальних рідин, металевої стружки та індустріальних відходів.

7. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ

1. Єрмоленко В. Плинні ідеології: ідеї та політика в Європі XIX-XX століть. К.: Дух і Літера, 2017.
2. Гайдеггер М. Питання про техніку / Збірник есеїв «Долання метафізики». – К.: Дух і літера, 2007.
3. Франкл В. Людина в пошуках справжнього сенсу. Психолог у концтаборі. – Х.: КСД, 2022.
4. Ратніков В.С., Колос О.В. Основи філософії техніки: навчальний посібник для технічних спеціальностей. – Вінниця: ВНАУ, 2014.
5. Філософія: Навчально-методичний комплекс дисципліни / За ред. Л.В. Губерського. – К.: Вадекс, 2024.
6. Національна стратегія із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року.
7. Нормативна технічна документація, технічні умови, стандарти безпеки (охорони праці) та ГОСТ/ДСТУ з машинобудування як матеріал для практичного соціально-етичного аналізу.

8. ВІДОМОСТІ ПРО ВИКЛАДАЦЬКИЙ СКЛАД

Викладання дисципліни здійснюється викладачами (методистами), які відповідають таким кваліфікаційним вимогам:

- **Освіта:** Повна вища освіта (магістр / спеціаліст) за спеціальністю «Філософія», «Історія», «Політологія», «Культурологія», «Право» або спорідненими гуманітарними напрямками.
- **Кваліфікація:** Вища або перша кваліфікаційна категорія.
- **Спеціальна підготовка:** Обов'язкове проходження курсів підвищення кваліфікації з андрагогіки (навчання дорослих) та володіння основами **Trauma-informed pedagogy** (педагогіки, обізнаної з травмою) для коректної та безпечної роботи з ветеранами та особами, що постраждали від війни. Бажана загальна орієнтація в процесах механічної обробки та охорони праці (для модерації кейсів).
- **Цифрові навички:** Володіння інструментами дистанційного навчання (LMS Moodle, Google Workspace, Zoom/Teams) для забезпечення асинхронного доступу слухачів.

9. ФОРМИ ДОКУМЕНТІВ

Організація, контроль та облік освітнього процесу за даним курсом супроводжується наступними документами:

1. **Силабус навчальної дисципліни** (надається слухачам на першому занятті; містить політику курсу, дедлайни та прозорі критерії оцінювання).
2. **Журнал обліку навчальних занять** (в електронній формі).
3. **Індивідуальний навчальний план слухачів** (для осіб, які навчаються за гнучким графіком, зокрема ветеранів, що проходять медичну реабілітацію).
4. **Відомість обліку поточної та підсумкової успішності** (Екзаменаційна відомість).
5. **Екзаменаційні білети** (затверджені методичною комісією, містять теоретичні питання та практичні виробничо-етичні кейси).
6. **Рубрикатор оцінювання** (матриця критеріїв нарахування балів).

10. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ ТА КРИТЕРІЇ НАРАХУВАННЯ БАЛІВ

Оцінювання навчальних досягнень слухачів здійснюється за наскрізною 100-бальною системою протягом усього курсу (одного семестру). Система розроблена відповідно до вимог організації освітнього процесу в ЗПО «ДПТК» та враховує специфіку навчання дорослих і trauma-informed підхід.

10.1. Розподіл балів за видами навчальної діяльності

Форма контролю	Період / Види навчальної роботи	Макс. бал
Проміжний підсумок 1	СЕМЕСТР 1 (Модулі 1, 2)	40
	Робота на семінарських заняттях (Оцінюються 7 ключових занять по макс. 2 бали).	14
	Виконання Самостійної роботи (СРС) (Написання 1 есе або розв'язання 1 комплексного кейсу).	11
	Модульний контроль №1 (Підсумкове тестування після завершення 2-го модуля).	15
	<i>Умова успішного проходження 1-ї половини курсу: набрати не менше 24 балів (60%). Ці бали фіксуються і сумуються далі.</i>	
Проміжний підсумок 2	СЕМЕСТР 1 (Модулі 3, 4)	30
	Робота на семінарських заняттях (Оцінюються 8 ключових занять по макс. 2 бали).	16
	Виконання Самостійної роботи (СРС) (Виконання 1 проєкту, фактчекінг ПІСО або аналіз дилеми).	14
	<i>Допуск до ЕКЗАМЕНУ: сума балів за всі 4 модулі (макс. 70) має становити не менше 42 балів.</i>	
Підсумок Екзамену	ЕКЗАМЕН (Підсумковий)	30
	Питання 1: Теоретичне (Історія філософії / Онтологія).	10
	Питання 2: Практично-професійне (Філософія техніки, етика механообробки).	10

	Питання 3: Вирішення етичної або виробничої інженерної дилеми (Кейс).	10
	<i>Важливо: Якщо на екзамені слухач набирає менше 18 балів, екзамен вважається нескладеним, незалежно від поточних балів.</i>	
РАЗОМ ЗА КУРС	(Підсумкова оцінка, що вноситься в Додаток до диплома)	100

10.2. РУБРИКАТОР ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СЛУХАЧІВ

Оцінювання роботи на семінарських заняттях (макс. 30 балів за курс):

- **2 бали (Високий рівень):** Слухач активно бере участь у дискусії. Вміло пов'язує філософські концепції з майбутньою професією техника-механіка, вимогами охорони праці або власним життєвим досвідом. Демонструє розвинене критичне мислення.
- **1 бал (Середній рівень):** Відповідь має репродуктивний характер. Відсутній глибокий самостійний аналіз простору чи етики.
- **0 балів:** Слухач не готовий до заняття без поважних причин.
- **Trauma-Informed умова:** Якщо тема стосується чутливих питань (війна, руйнування заводів, екзистенційна криза), відмова слухача-ветерана відповідати усно **НЕ штрафується** нулем балів. Викладач зобов'язаний замінити усне опитування письмовим завданням або змінити вектор питання на суто технологічний (наприклад, методи технічних розрахунків).

Оцінювання Самостійної роботи (СРС): Оцінюється самостійність (відсутність плагіату), логіка викладу та аргументованість рішень згідно з нормативними документами галузі та екологічною етикою виробництва.

Оцінювання Підсумкового Екзамену (Кейс - Питання №3): Для отримання 9-10 балів (Відмінно) за Питання №3 (Кейс), слухач має запропонувати нестандартне, але професійно та етично обґрунтоване рішення машинобудівної дилеми, жорстко спираючись на стандарти охорони праці та якості, і категорично відхиливши компроміси, що загрожують безпеці операторів чи кінцевих користувачів техніки.

11. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Вибір методів навчання базується на поєднанні сучасних технологій, інклюзивної освіти та специфіки підготовки фахівців з прикладної механіки (спеціальність 131).

1. **Інтерактивні та цифрові методи:** Проблемна лекція з елементами мікронавчання; Сократівський діалог; Візуалізація еволюції машин (аналіз технічних революцій через історичні креслення та 3D-моделі).

2. **Практично-орієнтовані методи (виробничі):**

○ **Метод аналізу дилем (Case-study):** Розв'язання реальних конфліктів між економічною вигодою (використання дешевих сплавів) та інженерною етикою (безпека та зносостійкість механізмів) на етапі конструювання або ремонту устаткування.

○ **Фактчекінг та інформаційна гігієна:** Практична робота з виявлення когнітивних упереджень та маніпуляцій у технічних характеристиках інструментів чи обладнання.

3. **Інклюзивний та Trauma-Informed підхід:** Керовані дискусії з жорсткою модерацією. Правило «Стоп-слова» (право відмовитися від участі в дискусії на чутливі теми). Валідація досвіду слухачів-ветеранів як цінного експертного погляду на проблеми надійності техніки в екстремальних умовах експлуатації.

4. **Методи дистанційного та асинхронного навчання:** Гнучке управління дедлайнами для осіб у кризових ситуаціях або на реабілітації. Використання LMS (Moodle).

12. ПОЛІТИКА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

• **Психологічна безпека:** Адаптивність до станів слухачів. Можливість вільно покинути аудиторію для стабілізації стану (без додаткових дозволів). Під час онлайн-навчання діє політика «безпечного екрана» (ввімкнення камери суто за бажанням).

• **Етика спілкування:** Взаємоповага в інтегрованих групах, нульова толерантність до будь-яких проявів дискримінації, ейджизму, стигматизації.

• **Академічна доброчесність:** Суворі заборони академічного плагіату. Використання систем ШІ дозволяється виключно як інструменту для пошуку нормативної інформації (ГОСТ,

ДСТУ, довідники матеріалів) та структурування даних, але не для генерації фінальної аналітики чи розв'язання кейсів.

- **Політика дедлайнів та відвідування:** Пропуски через поважні причини (у т.ч. медична реабілітація) не караються штрафними балами; вимагається асинхронне відпрацювання матеріалу. Дедлайни є гнучкими за умови попереднього інформування викладача.

13. ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ (ЕКЗАМЕНУ)

Екзаменаційний білет складається з 3 блоків: 1 – історія філософії/онтологія, 2 – філософія техніки та етика, 3 – професійний виробничо-етичний кейс.

БЛОК 1. Теоретичні питання (Історія філософії, Онтологія, Гносеологія, Соціальна філософія)

1. Філософія як теоретична форма світогляду, її предмет та основні функції.
2. Історичні типи світогляду: міфологія, релігія, філософія.
3. Антична філософія та натурфілософія. Атомізм Демокріта як онтологічне підґрунтя розуміння будови матерії. Зародження механіки.
4. Філософія стоїцизму (Сенека, Епіктет, Марк Аврелій) як метод збереження психологічної стійкості, духовної автономії в екстремальних та стресових виробничих умовах.
5. Філософія Нового часу: емпіризм і раціоналізм (Ф. Бекон, Р. Декарт). Формування механістичної картини світу І. Ньютона як базису теоретичної механіки.
6. Німецька класична та некласична філософія. Екзистенціалізм: проблема свободи, вибору і відповідальності особистості у техногенному світі.
7. Українська філософія: кордоцентризм та концепція «сродної праці» Г. Сковороди як основа професійного самовизначення механіка.
8. Онтологія як вчення про буття. Форми існування матерії, рух, простір і час крізь призму фізики.
9. Свідомість як філософська проблема. Вплив інтелектуалізації праці та автоматизації (ЧПК, кібернетика) на свідомість людини.
10. Гносеологія. Чуттєвий та раціональний рівні пізнання. Діалектика пізнавального процесу. Критерії істини в технічних вимірюваннях.
11. Соціальна філософія. Формаційний та цивілізаційний підходи. Концепція постіндустріального (інформаційного) суспільства.
12. Філософія культури і цивілізації. Цінності в житті людини. Культура безпеки праці.

БЛОК 2. Практично-професійні питання (Філософія техніки та етика інженера-механіка)

13. Джерела та еволюція поняття «техніка». Техніка як артефакт, система знань та елемент культури. 14. Історичні етапи розвитку механіки: від простих знарядь (важелів, блоків) до парових машин і сучасних робототехнічних систем. 15. Філософські концепції техніки (принцип «органопроєкції» Е. Каппа, технетика, філософія техніки М. Гайдеггера). 16. Взаємозв'язок науки, техніки і технології. Науково-технічна революція (НТР) у машинобудуванні: соціальні наслідки впровадження комп'ютеризованих систем проєктування (CAD/CAM/CAE). 17. Синтетичний характер знань у прикладній механіці (поєднання металознавства, електротехніки, математики та економіки). 18. Емпіричний та теоретичний рівні наукового пізнання в механіці (випробування матеріалів на розрив, ідеалізація в кінематичних схемах). 19. Етика технічної діяльності. Зростання поля моральної, соціальної та кримінальної відповідальності інженера за безпеку та надійність устаткування. 20. Проблема відчуження праці на конвеєрному виробництві та роль гуманізації індустріального середовища. Технократична концепція управління. 21. Філософське розуміння дисципліни «Охорона праці» не як формальності, а як системи захисту вищої екзистенційної цінності – людського життя. 22. Екологічний імператив у промисловості. Вчення В. Вернадського про ноосферу, концепція сталого розвитку суспільства. 23. Екологічна етика виробництва. Проблема виснаження ресурсів, раціональне використання сплавів, мастил та утилізація промислових відходів.

БЛОК 3. Розв'язання етичної або виробничої дилеми (Професійні кейси для спеціальності 131 «Прикладна механіка») 24. Кейс «Міцність матеріалів vs Економічна

вигода»: Виконуючи розрахунки на міцність і жорсткість для виготовлення валів редуктора, ви виявляєте, що керівництво закупило конструкційну сталь нижчої марки, ніж передбачено кресленням, для економії коштів. Керівник наполягає на використанні цього матеріалу, стверджуючи, що "запас міцності достатній". Застосовуючи принципи етики обов'язку, стандарти якості та соціальну відповідальність фахівця з механіки, обґрунтуйте свою професійну позицію і алгоритм дій. 25. **Кейс «Заплановане старіння та етика конструювання»:** При проектуванні побутового насоса вас просять замінити металеву шестерню в закритому нерозбірному корпусі на пластикову, щоб вона гарантовано зношувалася через 3 роки (відразу після гарантії), стимулюючи покупців купувати новий прилад. Використовуючи філософію екологічного імперативу, проблему перевитрати ресурсів та професійну етику, побудуйте аргументовану критику цього рішення. 26. **Кейс «Автоматизація vs Робочі місця»:** На підприємстві, де ви працюєте технологом, планується впровадження нових верстатів з ЧПК та роботів-зварювальників. Це призведе до суттєвого підвищення якості, але й до масового звільнення кваліфікованих робітників ручної праці, які присвятили заводу десятки років. З позицій соціальної філософії та етики відповідальності корпорації, запропонуйте соціально-гуманістичний план пом'якшення цього процесу. 27. **Кейс «Охорона праці як екзистенційна цінність»:** В механічному цеху досвідчений токарь систематично ігнорує правила безпеки (працює без захисних окулярів, знімає кожухи з верстата), аргументуючи це "40-річним досвідом і тим, що захист заважає бачити деталь". Використовуючи методи раціонального переконання та філософське розуміння охорони праці як захисту людського буття (а не просто посадової інструкції), опишіть алгоритм діалогу з цим робітником. 28. **Кейс «Trauma-informed комунікація в умовах виробничого шуму»:** До вашої ремонтної бригади після демобілізації приєднався ветеран. Через збій у постачанні інструментів та сильний шум у цеху виникає нервова напруга. Хтось із робітників з гуркотом кидає металеву заготовку на підлогу, ветеран гостро реагує на різкий звук, виникає словесний конфлікт. Застосовуючи принципи етики діалогу, комунікативної емпатії та стоїцизму, запропонуйте алгоритм деескалації ситуації.

14. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ, МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Діагностика успішності навчання здобувачів фахової передвищої освіти здійснюється шляхом поєднання традиційних філософсько-педагогічних методів із розв'язанням практичних спеціалізованих завдань прикладної механіки. Організація контролю спирається на принципи інклюзивності та педагогіки, обізнаної з травмою (trauma-informed підхід).

14.1. Засоби діагностики успішності навчання

- **Комп'ютерне тестування (LMS Moodle / Google Classroom):** Призначення: перевірка знань філософської термінології, законів логіки, історії еволюції машин та загальнотехнічних понять. Адаптація: для здобувачів, що потребують додаткового часу через реабілітацію, тривалість сесії збільшується згідно з індивідуальним графіком.
- **Оцінювання професійно-етичних кейсів механічної галузі:** Призначення: діагностика здатності застосовувати моральні норми, допуски та стандарти безпеки під час вирішення типових задач з виготовлення або ремонту устаткування (оцінюється здатність захистити безпеку та життя людини від економічних інтересів).
- **Аналітичні есе та звіти з фактчекінгу (CPC):** Призначення: оцінка логіки викладу, навичок епістемологічного аналізу технічної інформації та вміння знаходити й критично аналізувати специфікації та дані.
- **Спостереження за активністю на семінарах:** Призначення: оцінка рівня критичного мислення, вміння вести сократівський діалог, розпізнавати когнітивні упередження та етично взаємодіяти у професійному середовищі майстерні чи відділу.

14.2. Методичне забезпечення дисципліни

- Електронний конспект лекцій з курсу «Основи філософських знань», скопійований у форматі мікронавчання з технічними прикладами.
- Збірка професійних кейсів та дилем «Етика інженера-механіка».
- Глосарій базових філософських та машинобудівних понять.

- Інструменти Trauma-Informed забезпечення: Карти вибору завдань (можливість обрати письмовий аналіз замість усної доповіді). Покрокові інструкції з інформаційної гігієни.
- Електронна бібліотека з доступом до філософських першоджерел, праць з філософії техніки та екологічної етики виробництва.

14.3. Критерії оцінювання Усі детальні критерії оцінювання (дескриптори досягнення результатів) та матриця розподілу балів наведені у Розділі 10 цієї робочої програми. Оцінювання здійснюється за 100-бальною шкалою і фокусується не на механічному відтворенні філософських догматів, а на здатності здобувачів освіти: розуміти закономірності розвитку індустріального суспільства; формувати обґрунтовані світоглядні судження; нести етичну відповідальність за результати своєї інженерної діяльності; переносити гносеологічні та етичні принципи на реалії виробництва, експлуатації та ремонту устаткування.

15. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ (ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СЛУХАЧІВ)

Індивідуальні завдання для самостійної роботи (СРС) розроблені з глибоким урахуванням профілю спеціальності **131 «Прикладна механіка»**. Завдання спрямовані на практичне застосування філософського та методологічного інструментарію до реальних умов конструювання, виробництва та експлуатації машин. Враховуючи особливості контингенту, самостійна робота базується на принципах андрагогіки та trauma-informed підходу. Слухачі самостійно обирають конкретні теми та кейси з кожної категорії відповідно до власних професійних інтересів (проектування, верстатна обробка, робототехніка, екологія). Загальний обсяг самостійної роботи становить **48 годин**.

НАПРЯМ 1: РОБОТА З ПЕРШОДЖЕРЕЛАМИ ТА КОНСПЕКТУВАННЯ (12 годин)

(Форма звітності: складання аналітичного конспекту. Вибрати мінімум 2 джерела):

1. **Ернст Капп «Основи філософії техніки»**. Опрацювати концепцію «органопроєкції» (техніка як несвідоме відтворення інструментів за подобою органів людського тіла). *Практична проєкція*: Описати, як ці філософські категорії реалізуються в сучасній робототехніці (маніпулятори, захоплювачі) та ергономіці машин.
2. **Мартін Гайдеггер «Питання про техніку»**. Опрацювати концепцію феномену техніки як «Поставу» (Gestell), що розглядає природу лише як ресурс. *Практична проєкція*: Написати рефлексивний висновок про те, як неконтрольоване масове металургійне та механічне виробництво впливає на відчуження людини від природи.
3. **Античний стоїцизм (Марк Аврелій «Наодинці з собою», Сенека)**. Опрацювати концепцію «автаркії» (самовладання). *Практична проєкція*: Скласти дієвий алгоритм емоційної саморегуляції майстра цеху під час зривів поставок металу чи поломки критично важливого обладнання.
4. **Володимир Вернадський (вчення про ноосферу)**. *Практична проєкція*: Описати еволюцію біосфери під впливом масштабної діяльності машинобудівних та гірничозбагачувальних підприємств.

НАПРЯМ 2: АНАЛІТИЧНА РОБОТА ТА ФАКТЧЕКІНГ В ІНЖЕНЕРІЇ (10 годин)

(Форма звітності: презентація або письмовий звіт-фактчекінг на семінарському занятті. Виконати 1 завдання):

1. **Епістемологічний аналіз технічного маркетингу**. Знайти у відкритих джерелах рекламні матеріали інноваційних інструментів, мастильних матеріалів або верстатів (наприклад, "вічні різці", "мастила, що відновлюють метал"). *Завдання*: Використовуючи наукову методологію пізнання (закони тертя, зносостійкості, термодинаміки), відділити об'єктивні технічні характеристики від маркетингових маніпуляцій та псевдонауки.
2. **Протидія інформаційному ІПСО щодо індустріалізації**. Проаналізувати статті з медіа, де поширюються настрої щодо «знищення української промисловості назавжди» або «непотрібності інженерів через появу ШІ». *Завдання*: Здійснити логічний розбір аргументів, спираючись на реальні потреби у фахівцях для обслуговування приводів верстатного обладнання та знання законів соціальної динаміки.

НАПРЯМ 3: ПІДГОТОВКА ЕСЕ / ТВОРЧИХ ПРОЄКТІВ (14 годин)

(Форма звітності: аргументоване есе на 3-5 сторінок з дотриманням академічної доброчесності. Теми на вибір):

1. «Етика інженера-механіка: конфлікт між прагненням до довговічності виробу та стратегіями "запланованого старіння" в сучасній економіці».
2. «Охорона праці та безпека життєдіяльності як безумовний гуманістичний імператив на машинобудівному заводі».
3. «Екологічна відповідальність механічного виробництва: мінімізація відходів металообробки та рециклінг».
4. «Від ручного токарного верстата до систем CAD/CAM: еволюція технологічного інструментарію та її вплив на свідомість фахівця».
5. «Людина і машина: екзистенційний вимір професії механіка у світі повної автоматизації».

НАПРЯМ 4: РОЗВ'ЯЗАННЯ ВИРОБНИЧО-ЕТИЧНИХ КЕЙСІВ (12 годин) Письмова практична підготовка до екзаменаційних дилем. Слухач отримує змодельовану виробничу ситуацію (з Блоку 3 Питань для підсумкового контролю), яка містить морально-етичний або методологічний конфлікт у прикладній механіці. Здобувач обирає **2 кейси** і письмово обґрунтовує своє інженерне рішення, спираючись на філософський апарат (етику обов'язку І. Канта, утилітаризм, філософію діалогу) та жорсткі вимоги стандартів, креслень та охорони праці.

ЛИСТ ПОГОДЖЕННЯ РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ:

Викладач суспільно-гуманітарних дисциплін
_____ (Прізвище, ініціали)

«__» _____ 2026 р.

ПОГОДЖЕНО ТА СХВАЛЕНО:

на засіданні методичної комісії суспільно-гуманітарних дисциплін

Протокол № __ від «__» _____ 2026 р.

Голова методичної комісії
_____ (Прізвище, ініціали)

Заступник директора з навчально-методичної роботи ЗПО «ДПТК»
_____ Сергій ГОРДІЄНКО

«__» _____ 2026 р.

ЛИСТ РЕЄСТРАЦІЇ ЗМІН ТА ДОПОВНЕНЬ ДО РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ

№ з/п	Дата внесення змін	Розділ, пункт, до якого вносяться зміни	Короткий зміст змін	Підпис розробника (викладача)	Погодження (№ протоколу методичної комісії та дата)
1					
2					
3					